

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISH UCHUN DIDAKTIK O'YINLARNI TANLASH VA ULARNI CHET TILIGA QIZIQTIRISH

Isaqulova Bahtigul Xo'jamovna
mustaqil izlanuvchi, MTMRMQTUMOI

Abdullayeva Nafisa Shavkatovna
Pedagogika fanlari falsafa doktori

Annatsiya: So'nggi yillarda ingliz tilini o'rganayotgan barcha yoshdagi odamlarning soni tez sur'atlar bilan o'sdi. Buning sababi shundaki, hayot jarayonida ingliz tilini bilmasdan boshqarish tobora qiyinlashib bormoqda. Til o'rganishni ilk boshlaganlarning yoshi ham o'zgardi. Ilgari til o'rganish usullarining aksariyati maktab o'quvchilariga qaratilgan edi. Endi ota-onalarning soni ortib bormoqda, ular o'z farzandlariga erta yoshdan til o'rgatishni boshlashadi.

Pedagogika va psixologiya nuqtai nazaridan maktabgacha yosh - bu kabi tadqiqotlar uchun eng qulay vaqt. Yangi ijtimoiy ehtiyojlarga ko'ra, malakali pedagog kadrlarga talab ham ortdi. Ularning etishmasligi to'la **teskari natija**. Tilni bilish darajasi past bo'lgan odamlar bu tilni bolalarga o'rgatish uchun etarli deb hisoblashadi. Bunday yondashuvning natijasi vaqtni behuda sarflash, bolalarning ushbu sohadagi qobiliyatiga zarar etkazish va natijada bolalarning qayta o'rganishni istamasligi, chunki bu juda qiyin. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish tilni yaxshi biladigan odamlar tomonidan amalga oshirilsa ham, bu hali ham kutilgan natijalarni bermasligi mumkin. Yosh bolalarni o'qitish juda qiyin, bu erda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ingliz tilini o'qitish dasturlari usullariga asoslangan alohida yondashuv muhimdir. Sifatsiz yoki noto'g'ri ta'limga duch kelgan har qanday bola o'qishga bo'lgan ishtiyoqni yo'qotadi, o'ziga ishonmaydi va hatto ko'p yillardan keyin ham chet tillarini o'rganishdan nafratlanishi mumkin.

O'yin elementlari bolalarga chet tillarini o'rgatishning asosiy qismi sifatida

Aksariyat o'qituvchilar va olimlar maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy faoliyati deb hisoblaydilar, chunki bu bola hayotining ushbu davridagi o'yin uning rivojlanishi uchun vositadir. O'yin haqida ko'plab asarlar yozilgan bo'lsa-da, nazariy jihatdan bu juda murakkab mavzu bo'lib, hali yagona o'yin tasnifi yaratilmagan. Qo'llaniladigan o'quv o'yinlarining eng keng tarqalgan tasniflaridan biri, shu jumladan maktabgacha yoshdagi bolalar bilan chet tili darslarida, barcha o'quv o'yinlarini vaziyatli, sport, raqobatbardosh, badiiy va ritmik-musiqiy o'yinlarga bo'lishni taklif qiladi.

vaziyatli- bu turli vaziyatlarda muloqot qilish holatlarini taqlid qiluvchi rolli o'yinlar. O'z navbatida, ular reproduktiv xususiyatga ega bo'lgan o'yinlarga bo'linadi, ularda bolalar turli vaziyatlarda standart tipik dialoglarni takrorlaydilar va turli modellarni o'zgartirish va qo'llashni talab qiladigan improvizatsiya o'yinlari. Albatta, rolli o'yinlarda improvizatsiya elementlari bo'lgan oraliq daqiqalar bo'lishi kerak. Bunday o'yinlar 4 yoshli bolalar uchun, shuningdek, bir oz yoshroq yoki kattaroq bolalar uchun ingliz tilini o'rganishga harakat qilish uchun juda yaxshi.

Kimga *raqobatbardosh* grammatika va lug'atni o'zlashtirishga hissa qo'shadigan o'yinlarning aksariyatini o'z ichiga oladi. Ularda g'olib materialni yaxshiroq o'zlashtirgan kishidir. Bular

turli xil auktsionlar, lingvistik ustaxona bilan stol o'yinlari, krossvordlar, turli buyruqlarni bajarish va boshqalar.

Ritm musiqa o'yinlar an'anaviy o'yinlardir. Bular dumaloq raqslar, sherigini tanlash bilan qo'shiq va raqslar bo'lib, ular muloqot qilish va nutqning ritmik-melodik va fonetik tomonlarini yaxshilash, til muhitiga singib ketishga yordam beradi.

Badiiy (ijodiy) o'yinlar- bu badiiy ijod va o'yin yoqasida turgan o'yinlar. Ular dramatik (o'rganilayotgan tilda kichik sahna ko'rinishlarini tayyorlash), ko'rgazmali musobaqalar (ilova, grafik diktant va boshqalar) va og'zaki va ijodiy (qofiyalash, chizmalar va komikslar uchun sarlavhalarni jamoaviy yozish, kichik perini jamoaviy yozish) bo'linadi. ertaklar). Ijodiy dramatisatsiya va vaziyatli improvizatsiya o'yinlari chegarasida syujetda improvizatsiya kabi faoliyat mavjud. **mashhur ertak** hozirgi ko'rinishida hammaga ma'lum. Ularda, yangi lug'atning assimilyatsiyasiga va o'yinchilar soniga qarab, o'z chiziqlari bilan yangi belgilar paydo bo'ladi. Bolalarga ingliz tilini o'rgatishning asosiy tamoyillari

Bola bilan ingliz tilini o'rganishda sifatli natijaga erishishga yordam beradigan uchta tamoyil mavjud.

Keyingi ketma-ketlik. Farzandingizga imlo va grammatikaning barcha nozik tomonlarini o'rgatish uchun shoshilmang, agar siz hali ham chaqaloq bunday vazifalarni bajarishga tayyor ekanligiga ozgina shubhangiz bo'lsa. Agar siz tayyor o'quv qo'llanmalaridan foydalanmasangiz va o'quv rejasini o'zingiz tuzmasangiz, har doim materialni ketma-ketlikda bering. Ammo unutmang - professionallar tomonidan tuzilgan dastur ancha samarali bo'ladi.

Tabiiylik. Ko'pchilik, besh yoshgacha bo'lgan bola bilan o'qishni boshlashning hojati yo'q deb o'ylashadi, u biroq o'sib ulg'ayguncha kutish kerak, erta sinflar "bolalikni olib tashlaydi". Biroq, agar darslar to'g'ri tashkil etilgan bo'lsa va ular tabiiy shaklda o'tsa, bola hech qanday qo'shimcha yukni sezmaydi.

qat'iyatlilik. Albatta, darslar siz xohlagan darajada bulutsiz bo'lmaydi. Siz tanlagan usul farzandingizga mos kelmasligi mumkin. Bir muncha vaqt darslarni to'xtatib, keyin mashg'ulotlarni davom ettirishga arziydi, ammo boshqa imtiyozlar bilan.

Bolalar uchun o'qitish usullari

Ingliz tilini o'rganish uchun metodologiyani tanlashda siz u ishlab chiqilgan yoshni hisobga olishingiz kerak.

O'yin texnikasi bolalarni ham, o'qituvchilarni ham qiziqtiradi. Bu sodda bo'lishiga qaramay, samarali: o'qituvchi tilni o'rganish va takomillashtirish bo'yicha mashg'ulotlarni o'yin shaklida olib boradi. Texnikaning afzalliklari - ular ishlab chiqadigan texnika yordamida bir yoshga moslashadi **og'zaki nutq**, talaffuz, imlo bilimlari, grammatika va boshqalar.

Zaitsev texnikasi Uch yoshdan oshgan bolalar uchun mo'ljallangan. Endi u ingliz tilini o'rganish uchun moslashtirildi va moslashtirildi - ingliz alifbosining harflari Zaitsevning mashhur kublarida ham paydo bo'ldi.

Glen Doman usuli chaqaloqlar uchun mo'ljallangan. Bu erda bolaning vizual xotirasi ishtirok etadi, ular ustida yozilgan so'zlar bilan rasmlar eslab qoladi va kelajakda o'qishni o'rganish jarayonini soddalashtirishga yordam beradi, deb ishoniladi, siz o'zingiz kartalar qilishingiz mumkin - Glen Doman o'z kitobida aniq va batafsil tavsiyalar beradi. kitoblar. Kartalar yordamida siz nafaqat chaqaloqlar bilan, balki katta yoshdagi bolalar bilan ham, maktab yoshiga qadar shug'ullanishingiz mumkin.

Dizayn metodologiyasi 4-5 yoshli bolalar uchun mo'ljallangan. Til o'qituvchisi o'zi taklif qiladigan bir qator darslar uchun mavzu tanlaydi **har xil turlari** bolalarga qiziqarli narsalarni o'rganishga yordam beradigan tadbirlar **berilgan mavzu**. Bolalar mustaqil bajarish uchun topshiriqlarni oladilar (yoki ota-onalarning yordami bilan). Yakuniy dars vaqti kelganda, bolalar unga loyiha mavzusidagi ijodiy keng ko'lamlil ishlar bilan kelishadi.

Aralash usuli- bu erda siz ixtiyoriy ravishda turli usullarni birlashtira olasiz. Masalan, siz o'yn o'ynashingiz, she'rlar va qo'shiqlar o'rganishingiz, loyihalarni ishlab chiqishingiz va hokazo. Texnikaning afzalligi uning xilma-xilligidir. Bolaga turli xil tadbirlarni taklif qilish orqali uni qiziqtirish ancha oson bo'ladi.

Til o'rganishning barcha o'rnatilgan amaliyotlari maktab yoshi uyda bolangiz bilan mustaqil ishlashingizga yordam bering. Yoki ular sizga topishga yordam beradi til maktabi bu erda ta'limning barcha yosh jihatlari hisobga olinadi. Shuningdek, siz bolangizga uy vazifasini bajarishda yordam berishingiz yoki uning yangi qiziqarli sevimli mashg'ulotlariga qiziqishlarini baham ko'rishingiz mumkin.

Chet tilini o'rganish sohasidagi maktabgacha yoshdagi bolalar uchun imkoniyatlar

So'nggi 5-6 yil ichida ingliz tilini o'rganuvchilar soni keskin oshdi. Bu chet tillarini bilmasdan zamonaviy odam busiz qilish mumkin emas, bu deyarli hamma uchun ayon bo'ldi. Talabalarning yoshi ham o'zgardi. Agar shu paytgacha metodika birinchi navbatda maktab o'quvchilariga qaratilgan bo'lsa, endi ota-onalar bolalarni imkon qadar erta o'qitishni boshlashga intilmoqda. xorijiy til. Bundan tashqari, maktabgacha yosh psixologlar tomonidan ushbu faoliyat turi uchun eng qulay davr sifatida tan olingan.

O'zgargan vaziyat jamiyatda malakali o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojning tobora ortib borayotganligini keltirib chiqarmoqda. Ularning yo'qligi juda achinarli oqibatlariga olib keladi. Til asoslarini deyarli bilmaydigan odamlar o'zlarini maktabgacha yoshdagi bolalarga o'rgatishga qodir deb hisoblashadi, chunki bu bilimlar go'yoki kichik bolalar uchun etarli. Natijada, vaqt nafaqat behuda ketmoqda, balki bolalarning bu sohadagi rivojlanishiga ham putur etkazadi: har doim o'rgatishdan ko'ra qayta o'rganish qiyinroq va tovushlarni qo'yishdan ko'ra yomon talaffuzni tuzatish qiyinroq. tirnash. Ammo tilni mukammal biladigan odamlar bolalarning oldiga kelganda ham, ular har doim ham kerakli natijaga erisha olmaydi: bolalarni o'qitish maktab o'quvchilari va kattalarni o'qitishdan mutlaqo boshqacha uslubiy yondashuvni talab qiladigan juda qiyin ishdir. Uslubiy jihatdan nochor darslarga duch kelgan bolalar uzoq vaqt davomida chet tilidan nafratlanishi, o'z qobiliyatlariga ishonchini yo'qotishi mumkin.

So'nggi yillarda bolalarga chet tilini o'rgatishni boshlash uchun yosh chegarasi tobora qisqartirildi. Qoida tariqasida, to'rt yoshli bola allaqachon darslarga to'liq tayyor deb hisoblanadi, ba'zi ota-onalar esa uch yoshli bolalarni ingliz tili guruhlariga yuborishadi. Bunga qanday munosabatda bo'lish kerak va mashg'ulotni boshlash uchun qaysi yosh eng mos deb hisoblanadi?

Ma'lumki, erta yoshning chet tilini o'zlashtirish imkoniyatlari chinakamiga beqiyosdir. Yana K.D. Ushinskiy shunday deb yozgan edi: "Bola bir necha oy ichida chet tilini bir necha yil ichida o'rgana olmaydigan tarzda gapirishni o'rganadi".

Nutqga o'ziga xos moyillik(va chet tilini o'zlashtirishda eng qulay zona 4 yoshdan 8-9 yoshgacha bo'lgan yosh davri), nutqni o'zlashtirishning tabiiy mexanizmining plastikligi, shuningdek, ushbu mexanizmning irsiy omillar ta'siridan ma'lum bir mustaqilligi. ma'lum bir millatga mansublik bilan - bularning barchasi bolaga tegishli sharoitlarda chet tilini muvaffaqiyatli o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Yoshi bilan bu qobiliyat asta-sekin yo'qoladi. Shu sababli, katta yoshdagi bolalarga ikkinchi chet tilini (ayniqsa, til muhitidan ajratilgan holda) o'rgatishning har qanday urinishlari odatda bir qator qiyinchiliklar bilan bog'liq.

Bolalarning chet tilidagi nutqini muvaffaqiyatli o'zlashtirish, shuningdek, bolalar (ayniqsa maktabgacha yoshdagi bolalar) keyingi yosh bosqichlariga qaraganda til materialini yanada moslashuvchan va tezroq eslab qolishlari bilan ajralib turadi; global faoliyat modelining mavjudligi va aloqa motivlarining tabiiyligi; til to'sig'i deb ataladigan narsaning yo'qligi, ya'ni. inhibitsiyon qo'rquvi, bu sizni chet tilida muloqot qilishdan saqlaydi, hatto kerakli ko'nikmalarga ega bo'lsangiz ham; ona tilida og'zaki muloqotda nisbatan kam tajriba va boshqalar. Bundan

tashqari, o'yin maktabgacha yoshdagi bolaning asosiy faoliyati bo'lib, deyarli har qanday til birliklarini kommunikativ jihatdan qimmatli qilish imkonini beradi.

Bularning barchasi erta yoshda ushbu yoshdagi bolalarning kommunikativ ehtiyojlar va ularni chet tilida ifodalash qobiliyatini optimal tarzda uyg'unlashtirishga imkon beradi va shu bilan kommunikativ ehtiyojlar o'rtasida ushbu fanni o'qitishning keyingi boshlanishida doimiy ravishda yuzaga keladigan muhim qarama-qarshilikning oldini oladi. talabaning (ko'p narsani o'rganish va gapirish istagi) va cheklangan til va nutq tajribasi (oz miqdordagi lug'at bilan ko'p narsani ifodalashni bilmaslik).

Xo'sh, chet tilini o'rganishni qaysi yoshdan boshlash kerak?“Bolalarga ingliz tilida gapirishni qanday o'rgatish” darsligi muallifi Sholpo I.L.ning fikricha, chet tilini o'rganishni besh yoshdan boshlagan ma'qul.

Uning fikricha, to'rt yoshli bolalarni o'rgatish, albatta, mumkin, ammo samarasiz. To'rt yoshli bolalar materialni besh yoshli bolalarga qaraganda ancha sekin o'rganadilar. Ularning reaksiyalari o'z-o'zidan, his-tuyg'ular to'lib-toshgan, diqqat doimiy ravishda bir mavzudan ikkinchisiga o'tadi. Bolalar bog'chasiga bormaydigan bu yoshdagi bolalar uchun ota-onalari ishtirokisiz shug'ullanish qiyin, bundan tashqari, ularda hali to'g'ri hazil tuyg'usi shakllanmagan, bu esa chet tilini o'qitishni tashkil etishda muhimdir. Bundan tashqari, to'rt yoshli bolalar hali ham ona tilini etarlicha yaxshi bilmaydilar: ularda muloqot qilish qobiliyati rivojlanmagan, nutqning tartibga solish funksiyasi va ichki nutq shakllanmagan. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda katta ahamiyatga ega bo'lgan rolli o'yin ham rivojlangan shakllarga etib bormagan.

Ekspperimental tasdiqlash to'rt yoshdan chet tilini o'qitishni boshlashning maqsadga muvofiq emasligi, kitob muallifining fikriga ko'ra, Z.Ya. Futerman ikkita guruh bolalarining o'rganishdagi muvaffaqiyatlarini taqqosladi, ulardan biri to'rt yoshda, ikkinchisi esa besh yoshda o'qishni boshladi. To'rt yoshli bolalar o'qishning birinchi yilida nafaqat besh yoshli bolalardan ortda qolishdi, balki ikkinchi yilda ham birinchi yildagi besh yoshli bolalarga qaraganda sekinroq o'sishdi, bu o'qituvchiga "" ba'zilar" degan xulosaga kelishga imkon berdi. Chet tilini erta o'rganishning keyingi ta'lim kursiga salbiy ta'siri "". Sinflarni boshlash uchun optimal yosh Z.Ya. Futerman beshni hisoblaydi; E.I. o'zining amaliy tajribasi asosida shunday xulosaga keladi. Negnevitskaya.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bolalarni rivojlantirish va maktabga tayyorlash tayanch-sinov dasturi.
2. Toshkent - 1998 y.
3. Sh.Shodmonova, «Maktabgacha ta'lim pedagogikasi» Toshkent 2003
4. Uchinchi ming yillikning bolasiil tayanch dasturi.2002y
5. Oila pedagogikasi» O.Hasanboyeva, Aloqachi nashryoti, 2007y
6. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi » Toshkent, Ilm-ziyo, 2006y